

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉÉRT
KIADJA A DÁVID FERENC EGYSÉGES

Alapította : DR. BOROS GYÖRGY.

Az idők jelei.

A budapesti „Magyar Szemle“ februári számában Bangha Béla jézustársasági atyának, a kiváló katolikus hitszónoknak tollából egy nagyon is alkalomszerű cikk jelent meg a keresztény egyházak uniójáról. E cikkben a jeles egyházi ember biztosan látó szemmel és helyes ítélőképességgel arra mutat rá, hogy a kereszténységet napjainkban minő veszély fenyegeti. A kétely, közöny, az élet elanyagiasodása és elérzékiesedése, a mindinkább előtörő egyház- és vallásellenes harc, amelyet a hajdani Szent Oroszországnak helyén keletkezett kommunizmus irányít, szervez és anyagilag is támogat, olyan veszedelmeket rejtegetnek, melyek előtt egyetlen keresztény hívőnek sem szabad szemet hunyni, hanem föl kell készülni a nagy harcra. Ebben a küzdelemben részt kell vennie minden keresztény egyháznak s a közös harcra meg kell teremtenünk a kereszténység egységét. Nem szabad tehát fönnállania a katolicizmus és protestantizmus közötti nagy elválasztó falaknak, hanem meg kell találni az egyesítő elveket, mert sokkal több, fontosabb dolog egyesít, mint amennyi elválaszt bennünket.

A katolikus, sőt éppen a katolicizmus legharcosabb rendje részéről elhangzott szöveget a legkomolyabb gondolkozásra készít minden vallásos lelket. A komoly keresztény felhívás nem is maradt visszahang nélkül. A napilapok jelentőségéhez mérten méltatták. Hazarészünk ujonnan felszentelt református püspöke, Vásárhelyi János is kellően méltatja ezen törekvést s felemlíti, hogy a protestáns egyházakban már van hasonló mozgalom, egyik: a Hit- és Rend-mozgalom, a másik: Soderbloom stockholmi lutheránus esperes mozgalma. Az első amerikai mozgalom lévén, elsősorban az egyházak közötti gyakorlati együttműködés kérdésével foglalkozik, a másik a hitben levő egyező álláspontokat kutatja. Mindkét mozgalom a jelen évben világkonferenciát tart a közös eszmék érlelése és gyakorlati terjesztése szempontjából.

A Bangha Béla eszméje tehát nem új gondolat, de jó gondolat. Nem új különösen akkor, ha az unitárius nagyokra s az unitárius történelemre gondolunk. A keresztény megértő eszmére gondoltak Transylvania vezető körei, midőn a XVI. század közepén olyan törvényt hoztak, amelynek értelmében minden vallású ember szabad vallásáért ne üldözzenek senkit. A keresztény szereplők az elnyomott unitáriusok. E jelben indult meg 1900-ban a szabad szabad levegőjében az unitáriusok és más szabadgondolkodók mozgalma, midőn egy társulatot alapítottak, amelynek a keresztényeknek, hanem minden vallásos léleknek, mohamedánnak, buddhistának működési teret biztosított. Ez még maig sem méltányolt mozgalom már a háboru után az egyházak közötti együttműködés gondolatát s mindent az együttműködés megvalósítása érdekében. A háboru után is a régi háboru után igyekeznek ápolni a legszentebb és legnemesebb emberbirtokukat.

Nem szabad megfeledkeznünk még egy elhalványult, de azért ez eszme szempontjából jelentős mozgalomról sem, amelynek rövidített címe *Copec*, amely mindjárt a háboru után keletkezett az angol egyházak nemes férfiakból és amelynek az volt a célja, hogy a társadalom minden megnyilatkozásába bevigye a keresztény eszmét. A keresztény szeretet gondolatát igyekezett bevinni a politikába, a gazdaságba, a népek egymásközi viszonyába. Ennek az igazán nemes gondolatnak zászlóvivői között is tekintélyes helyet foglaltak el az unitáriusok.

Nem akarunk dicsekedni, midőn ezeket a tényeket felhoztuk. Csupán azt akarjuk bizonyítani, hogy mi jó uton jártunk, mikor azt mondtuk, hogy a „hit Isten ajándéka“ s meggyőződéséért nem szabad üldözni senkit. A keresztény felekezeteknek nem az egymástól való fökéletes elkülönülés a céljuk, hanem az együttműködés, egymás javainak, elveinek, nemes törekvéseinek megbecsülése s egy szent közös munka: küzdeni a gyarlóság és bűn ellen egy magasabb szellemiség és jobb társadalom létesítése érdekében.

Amidőn a keresztény felekezetek közötti egységes munkáról beszélünk, nem gondolunk a szervezet egységesítésére. Itt nem anyagi javakról van szó, ahol 50%os kiegyezéssel új üzletet lehet kezdeni. Az egyházak történelmi, szervezeti alapjai megmaradnak, csak éppen az egymásközi ellentéteket küszöbölik ki s a közös feladatok, egyező eszmék utját építik ki.

Ennél szebb feladata nem is lehet az egyháznak. Az egyházat erre intik a mai gonosz idők. De erre int minket a Jézus szava, komoly utasítása is: *Arról ismerjenek meg, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy egymást szeretitek.* B. P.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lei. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lei. A rendes- és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kívánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze.

A vallásos érzés erősítésének szükségessége.

A tisztelettel vegyes félelem, amellyel az ember egy fölötte álló hatalom iránt viselkedik, meg van a primitív emberben. Erről adatok vannak. Ez az érzés változik tartalmi alkotó részei tekintetében és külső megnyilvánulási formáiban. De e változásai mellett is mindig van abban, amit vallásnak nevezünk, egy olyan állandó és jellegzetes vonás, amely a primitív és a műveltség magas fokán álló ember vallásában azonos és állandó s ez a vallás minden fejlődési változatai mellett is azt mutatja, hogy jellegzetes és minden egyébtől különböző megnyilatkozása az emberi léleknek. A történelem és a lélektan mai tanulságai szerint tehát azt mondhatjuk, hogy a vallásosság az ember lelki életének szükséges alkotórésze és megnyilvánulási formája.

Hogy vannak vallástalan emberek? Ez nem bizonyítja azt, hogy nincs vallás. Bizonyos az, hogy ez utóbbiak a kivételek s bizonyos az is, hogy nincs olyan ember, aki mindig egyformán vallástalan lett volna. A hitet lehet elveszíteni, de vissza is lehet ép úgy nyerni. S hogy ne az utóbbi lenne a normális állapot, úgy hiszem, senki kétségbe nem vonhatja.

A vallás lehet társasjellegű, de a fejlődés folyamán mindinkább egyénivé válik, ami azonban nem zárja ki társasjellegének egy magasabb és fejlettebb formában való ismételt megjelenését.

Valaki csatlakozhatik valamely vallásos testülethez. Elfogadhat hittételeket, de az ő egyéni vallása mindamellett is megmarad. Mindig van valami, ami nem közös a mások hitével. Valami, ami megfoghatatlan, sajátos és különálló megnyilatkozásaiban. Ami független minden felekezettől, minden külsőségtől, az emberrel vele él és vele hal. Elidegeníthetetlen tulajdona egész életének. Ez az egyéni vallás hozzátartozik az ember életéhez, mert saját egyéni tapasztalataiból nőtt ki.

Az ember lassanként felismeri, hogy nem ő a legfőbb hatalom ezen a világon. Hogy nem képes magát segítség nélkül fenntartani. Van valami, ami fölötte áll s nem tartozik az ő hatáskörébe. Sokan csodákért sóhajtának, azt gondolván, hogy ez együtt jár a vallással. Sokszor azt gondolják az emberek életük nehéz körülményei között, hogy valami csodának kell történnie, hogy szorongattatásukból megszabaduljanak. Azt hiszik, hogy Istennek a különösen, a szokatlanban, a rendkívüli körülmények között kell, hogy megmutassa erejét. Amint azonban az ember érik gondolkodásában és belátásában, belátja, hogy Isten a mindennapi életben is ép úgy jelen van, mint a rendkívüli körülmények között és sokkal inkább jelenti a mi számunkra a rendet és a törvényt, mint ennek ellenkezőjét. Martineau mondja, hogy a világ rendjének szentebbnek kell lennie a mi szemünkben a rendelleneségeknél. Isten sohasem fárad el az előbbiben, míg a rendellenes dolgot nem szereti megismételni.

A vallás lényege abban áll, hogy cselekedhető. Istenit cselekszünk akkor, ha úgy élünk, hogy hozzá hasonlók legyünk. Ez az egyedüli módja annak, hogy Istent valósággá tegyük életünkben. A lélek szabadságát cselekszük, ha hősiiesen szolgálunk, ha tesszük a

jót meggyőződésből, minden akadály megvetésével. A vallás tehát valóság. A legrealisabb valóság, amelyet az embernek megélnie és nap- nap után cselekednie kell. Csak az az igazi vallás, ami átmegegy vé- rünkbe, ami életünké lesz, ami mozgat bennünket s amelyet cselek- szünk. Ilyen vallása pedig többé-kevésbé minden embernek van s ez belőle kiirthatatlan.

A vallás területén mindig volt válság és mindig is lesz. Ezek a válságok lehetnek külsők és belsők. Nem a tudomány kezdi ki a vallást, hanem egy sokkal mélyebben fekvő tényező, az emberi lélek hajlama a kételkedésre. A hit és a hitetlenség a vallás elleni lázadás egymást kísérik s a vallás igen gyakran akkor eresztett legmélyebb gyökereket az emberi lélekbe, amikor a leghevesebb ostromoknak volt kitéve.

A léleknek azokat a nagy meghasonlásait, amikor a hit és a hitetlenség élet-halálharcra kelnek egymás ellen, a háboruelőtti Orosz- ország egyik legnagyobb írója rajzolta meg nagyszerűen. Az atheista és a nihilista típustól kezdve a vallásosság mélységeiben teljesen elmerült emberig mindenre megtaláljuk itt a példákat. Dosztojevszkij bemutatja az orosz nép gondolkodásának színes skáláját a vallástalan- ság és a vallás Scilla és Charibdisze között. Kimutatja, hogy minden orosz szerencsétlenség a hinni, illetve a nemhinni akarásnak váltakozó lelkiállapotából fakad s prófétai módon előre látja, hogy milyen követ- kezmenyei lehetnek a lélek teljes megtagadásának, annak a felfogás- nak, amely nem ismer mást, mint anyagot és mechanikus formát. A vallásnak és a vallásosságnak küzdelme ezek ellenkezőjével az emberi lélek örökös küzdelme önmagával. Ez a küzdelem biztosítja szerinte a vallás örök életét és kiirthatatlanságát. Egyszer a vallás győz, máskor a vallástalan- ság. De a vallástalan- ság sohasem győzhet annyira, hogy a vallást legyőzze teljesen. Ez a halála lenne az emberi léleknek, a gondolkodásnak, minden érzésnek és életakarásnak. Hogy a vallás valóban megnyugvás legyen, ahhoz a lélek nagy harcainak egész so- rozata szükséges, amelyek olykor válságokat enyésztetnek el, majd is- mént válságokba taszítják az embert. Erős lelkekre van szüksége, mert csak így tud feleletet adni létünk nagy misztériumára s csak így emeli ki lelkünknek azt az értékes magvát, amely nélküle nem lesz látha- tóvá sohasem.

A vallástudomány ma már közel jár ahhoz a felfogáshoz, hogy a vallás a létfenntartásának, ugyszólván biológiai szükséglete. Hiszen tulajdonképpen hitből él az ember. Ha nem hiszünk a holnapban, ha nem hiszünk abban, hogy még sok tennivalónk van, amelyeket el kell végeznünk, kiüresülne a mi életünk. A hit az, ami táplál és élet- ben tart s ha ez a hit mindig nem is vallás, csak egy hajszál vá- lasztja el attól. Az egyéni adottságtól függ, hogy vallásos színezetűvé legyen. Ezért nem kell megijednünk a vallástalan- ság terjedésétől, sőt még az olyan támadásoktól sem, amelyek tervszerűen a vallás kiirtá- sára törnek. Azonban a meg nem ijedés még nem elegendő. Vannak feladataink s felolvasásom célja tulajdonképpen az, hogy erre fölhívjam elsősorban a nők figyelmét.

Említettem, hogy a vallásos érzés csökkenésének mély okai vannak. Lássuk ezeket.

A háboru nagyon kiábrándított a hivatalos és intézményes kereszténységből. A keresztény egyház ténylegesen nagyon keveset tett a háboru megszüntetése érdekében. Épen a keresztény nemzetek gyilkolták egymást legádázabb módon, elárulván ezáltal, hogy mindaz, amit hirdetnek, irott malaszt, amelynek nincs meg a hatóereje.

A hitelét vesztett egyház belátva azt, hogyha ily módon folytatja és semmi hatást kifejteni nem tud hirdetett elvei megvalósítása érdekében, mert ereje nincs hozzá, a háboru után lépéseket tett arra, hogy valamelyes egységgé tömörüljön, hogy a kritikus pillanatban egységesen is léphessen fel. A stockholmi és lausannei kongresszusok, az ökumenikus mozgalom, No more war, life and work s más hasonló természetű mozgalmak mindazt a célt szolgálják, hogy a keresztény egyház által képviselt intézményes kereszténység erejét és hitelét helyreállítsák valahogyan. Hogy lesz-e valamelyes sikere ennek a megmozdulásnak, azt nehéz megjósolni. Én sajnos úgy látom, hogy a dogma fenntartása még mindig erősebb a keresztény egyházban, mint a béke és szeretet megtartására irányuló kizárólagos vágy és akarat. A lényegest még mindig háttérbe szorítja a kevésbé lényeges vagy épen lényegtelen. Amíg a kereszténység nem a legfőbb jézusi parancs betöltésére főrekszik, amelynek a lényege az, hogy szeresd az Istent és szeresd felebarátodat, hanem azon töri a fejét, hogy az apostoli hitvallás eredeti formáját ki fogadja el és ki nem, addig minden mozgalom dugába fog dőlni. Hiába könyörgünk az Istenhez meghatározott napokon világszerte, hogy óvja meg a békét, ha mi egymás közt, mint nemzetek és keresztény felekezetek nem tudunk közös nevezőre eljutni.

A tanulság ebből az, hogy az intézményes egyházak egyikétől vagy összességétől együttesen sem várhatjuk egyelőre nagy reménykedéssel a nemzetközi és jézusi béke megvalósulását.

Talán ez az oka, hogy a keresztény egyház, sőt rajta keresztül a vallás, sőt Isten ellen általában indult meg a harc az egyik oldalon, míg a másik oldal ősi pogány, nemzeti vallását kívánja felújítani nemzeti aspirációinak megvalósulása céljából. Mindakét mozgalom bizonyos kiábrándulás eredménye, melyet nagyon jól ki tudnak használni, nemcsak a kereszténység, hanem általában a vallás ellenségei. Kétségtelen, hogy a keresztény vallás megújulásának alapja nem lehet más, mint egység a sokféleségben. Ez alatt azt értjük, hogy minden keresztény szekta és felekezet háttérbe kell hogy szorítsa mindazt, ami közöttük elválasztó és érvényre emelje mindazt, ami egységessítő, vagyis helyezkedjék vissza fenntartás nélkül az evangéliumi szeretet és béke alapjára.

Ennek azonban föltételei vannak, amely föltételek az egyesek kezében vannak lerakva. A vallásosság megújodását, a vallásos érzelem megerősítését, amely a mi válságos napjainkban kétszeres kötelességünk, sem az államtól, sem az egyháztól nem várhatjuk. Az első távol áll, a második legyöngült hitelében és tekintélyében és fogyatékos eszközeiben. Ez a

megújulás csak az egyeseken, illetve ezek legközvetlenebb miliójén, a családon keresztül történhetik meg. És itt érkeztem el a nőkhöz, a nők feladatához. Arra kell förekednünk minden erőnkkel, hogy saját magunkban, családjaink tagjaiban, gyermekeinkben, unokáinkban erősítsük a napjainkban meggyöngyült vallásos érzést. A családok nagyobb közösségekké, egyletekké, szövetségekké szoktak tömörülni idősebb és ifjabb tagjaikban egyaránt. Saját magunkban, családjainkban, vallásos egyleteinkben a legtöbb szolgálatot tehetünk a vallásosság megerősödésének. A fődolog az, hogy ne várjunk senkitől biztatást, támogatást, de még jó példát sem. Semmi sem igazolja saját hanyagságunkat és nemtörődésünket.

Az ember vallásos érzése is olyan, mint bármely más lelki megnyilvánulása. Ha nem gyakorolják, elsatnyul, elcsenevészedik. Aki elzárkózik az emberektől, legtöbbször mogorvává lesz, elfeledi szeretni embertársait. Ilyen az is, aki mindig csak magára gondol. A szeretetet gyakorolni kell ép úgy, mint más lelki tevékenységünket, tehát a vallásosságot is. Ezt mi, sajnos nem tesszük kellő mértékben s azért mi is lassanként süketek és vakok leszünk a vallás mély lelki élményeivel és felemelő hatásaival szemben. Ezért kell a vallást gyakorolnunk, hogy ki ne jöjjünk belőle egy pillanatra sem. Az ember tud gyakorolni igen sok mindent, hegedűt, zongorát, sportot, játékonyságot. Vajon csak épen a vallásos érzést ne tudná gyakorolni? Mi a vallás címe alatt is sokszor szórakozást, hasznos időtöltést üzünk. Ez nem elég. A vallás a léleknek nem szórakoztató, hanem elmélyedő, Istenhez való bensős viszonyunkat kihangsúlyozó, minden mástól eltérő, egészen sajátos munkája.

Nálunk unitáriusoknál s általában protestánsoknál ennek a sajátos vallásos lelki munkának a módszerei sajnos nincsenek eléggé kialakulva. Sokkal inkább megvan a katolikus egyháznál és szektáknál.

Talán tudnék egy pár módszeres utasítást adni már most, de egyelőre megelégszem azzal is, hogy felhívtam erre a figyelmet. Ezt a munkát meg kell kezdenünk. Elsősorban a nőknek kell megkezdnie általában, továbbá a fiatalabb nemzedéknek, hogy belenevelődjék. A nők mindenesetre sokkal alkalmasabbak erre, mint a férfiak. Gondolkozzanak róla és tegyenek, én szívesen állok rendelkezésükre, addig is, míg megszerezhetném elgondolásomat.

Ha mi komolyan akarunk küzdeni a vallásért, Istenért, hitünkért s ezen keresztül egyházunkért, akkor meg kell kezdenünk a munkát legbelülről, lelkünk és szívünk indítása alapján.

Mert itt van, mindenkiben benne van az Isten országa.

(Vége.)

Dr. Varga Béla.

Imigy sir a lantom . . .

Tépett, kopott már a lantom,
minden hurja béna.
Mégis, hogyha fáj a szívem,
megszólal még néha.

Ilyenkor a tépett hurnak
azt sirja panasza,
milyen kicsit ér az élet —
mi haszna, mi haszna? . . .

Székely D. Gyula.

Fegyelem a családban.

A társadalom élő szervezetének összejtje a család. Ósidóktól fogva erre a szilárd alapra épült fel s *más fundamentumot* — csak ugyan — *senki nem vehet, mint amely már egyszer vettett.* Ujabban ezt az alapot támadta meg és kezdi bontogatni gonosz napoknak gonosz keze, hogy mint vak Sámson, magára ontsa az egész épületet.

Mióta keletről jöttek a bölcsek, megszoktuk, hogy keletről jöjjen a fény. A nappali fényforrás, mint örök égi áldás, tényleg keletről árad, minden reggel mind a jókra, mind a gonoszok életére.

Az orosz puszták fölött azonban egy fekete felhő kerekedett, mely már a nyugati égboltozatot is beárnyékolta. A földnek munkása mindig aggódó lélekkel kíséri a felhők járását, mert nem tudni, hogy üdítő langyesőt, vagy pusztító zivatart hoznak a termésre. A felhő ezuttal szörnyü itéletidőt, szomorú jégverést hozott az orosz földre. Valamikor a szegény orosz muzsik, ha joggalanság érte, bánatosan hajtogatta: „Az ég magas s a cár messze van“. Keletnek ujdonsült bölcsessége úgy akarta ezt a sebet gyógyítani, hogy elvette a cárt és az eget, hogy ne is legyen ki után sóhajtozni.

Gonosz léleknek az a természete, hogy csak gonoszt szül. Ahonnan a hitet száműzték, onnan az erkölcs, a rend és a fegyelem is száműzve van. Látnivaló volt, hogy a templom után a családi oltár lerombolására kerül a sor. Sajnos, a zugó vészáradat nem ismeri a gátat, átmozajlik az egész földtekén. Innen van, hogy és okozati összefüggés révén ma már világszerte érezhetni a sok válság között a családi élet válságát is.

Ma nem kell a család. Legalább is ezt mutatja az évről-évre csökkenő családalapítás. Ahol mégis nagynehezen létesül, ott nincs elég becsülete a gyermeknek, mert aránytalanul kevés a gyermek. Ahol pedig bőség van, ott nincs elég becsület a gyermekben, mert nincs kellő fegyelem s a tiszta családi öröm is végül siralomra fordul.

A neveléstudomány rég tisztába jött azzal, hogy minden sikeres céltudatos nevelésnek a szülői házból kell kiindulnia. Első iskola tehát a család és ennek az iskolának első iratlan szabálya a fegyelem, a rendre szoktatás. Szoktatni, fegyelmezni az állatot is lehet, s minél értelmesebb valamely élőlény, minél kisebb benne e vérbeli megköföttség, a terheltség, annál bámulatosabb az eredmény.

A jó szülő, mielőtt a gyermeke a világra jönne, sokat tud tenni a jövő nemzedék érdekében. *Rossz hajlamait leküzdve, olyan tulajdonságokat szerez és ad át az átöröklés törvényénél fogva az életnek, melyek jótékonyan befolyásolhatják az egész emberré való kifejlődést, a lélek egészségét s nem állítják: leküzdhetetlen feladat elé a neveléstudományt.*

A családi nevelés feltétele a családfő jólneveltsége és hogy fegyelmezni tudjon, kellő önfegyelmzettsége kell legyen. Nem utolsó helyen a példaadás. Tekintélyrombolás mai divatos korában sok szülő áll elő azzal, mikor csemetéje rossz fát tesz a tűzre, hogy a szülői tanácsnak nincsen foganatja, tekintélye. De hogy is lehetne ott tekintélytisztet,

ahol a gyermeknek csupa szeretetből mindent megengednek s végleg elkésnek a fegyelmezéssel. Nemrég egy intelligens családapa nevetgélve adta le nekem, hogy alig ötéves fiacskája mennyire akaratos, haszontalan kis firma. Pont az ellenkezőjét teszi, amit neki mondnak. Ha például azt mondják neki „menj ki a házból“, ő csak azért is bent marad. Végül is úgy fognak ki rajta, hogyha azt akarják, hogy bentmaradjon, akkor kiküldik, mert így egész biztosan nem fog kimenni. Az ilyen rakoncátlan, valóságos kis háziördögge becézett gyermeket ma Jézus sem vezetné a tanítványok elé, hogy róla példát vegyenek, ha mennyországba akarnak eljutni.

Kérdés, kell-e a fegyelmezéshez testi fenyték?

Viktória angol királynő egy ízben meglátogatta országának egyik hírneves iskoláját s mikor a nagyszerű sikerről személyes meggyőződést nyert, a tanítóhoz ezt a kérdést intézte: „És a módszere?“ Erre a tanító felmutatott egy nádpálcát és azt mondta: „Ez az én módszerem.“ Így őrizte meg ezt a történelem. Reméljük, hogy a nádpálcás nevelési módszer idővel egészen a történelemé lesz. A lelki durvaságnak és rossz bánásmódnak a nevelésben nincs mit keresni. A régi nevelési rendszer a maga kinzó eszközeivel csak arra volt jó, hogy kitenyessze a mai vérengző emberfajtát, amelyiknek történelméről azt állapította meg az író, hogy az nem más, minj: *szégyen és szégyen*. Minden nevelésnek célja az, hogy még az állati sorból is emberies gondolkozást termeljen ki s a jövő emberét vezessük el a társadalmi együttélés arany szabályához: „Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd azt másnak.“

A gondolat keresztényi ugyan, de azért nem szükség kereszténynek lenni, hogy ebben a gondolatban éljünk. Az eszkimó például távol áll ettől a magas fogalomtól s mégis a keresztény gondolat benne inkább testet öltött. Az északi sarkhoz közel, hol hat hónapig tart a nappal, s ugyanaddig az éjszaka, az örökös hónap az égnek rideg hazájában, mintha világosabb volna a fej és melegebb szivek dobognának!

Az eszkimó családapa sohasem kinozza a gyermekét. S — csodálatos — sehol a világon nincs nagyobb tekintély. Elég a szemöldöknek összehúzása, a homlokon egy ránc, egy nem tetsző kifejezés s már az eszkimó-gyermek mindent megértett, a jégkunyhóban tökéletes a rend.

Minálunk akárhány nagyműveltségű családapa huzogathatná szemöldökét s magasra ivelt homlokát a sok ránc alatt össze is törhetné, hibás lépéssel elindított gyermekére mégsem volna hatása. Bizonyára nem azért, mert nem olvasta a francia bölcsészről „Az akarat nevelés“-ét, hanem, mert a maga idején nem volt elég akarata a nevelésre.

A családvezetésben, mint a nemességben, elkötelezés van. Ezt nem is annyira érteni, mint érezni kell. A székely sem forgatta a bölcsészeti könyveket, de egy tiszta, rendszerető székely családban, mégis nagyobb életbölcselet nyilatkozik meg, mint egy múgonddal felépített egész bölcsészeti iskolában. Fegyelmezett, mert a jövőbe tekint s érezni tud, mert hivatása van. Bölcs, világos fejvel, meleg érző szív-

vel járja a mostoha élet iskoláját. Fénylő sugár aranyozza be magas bércseit s lelke fensíkjaít.

Ezt a hivatást töltse be minden unitárius család s neveljen a jövőnek egész embert, hogy egy magasabbrendű családnak, az embe-
riségnek legyen közbecsülésben álló tényezője. *Keresztesi D.*

Katakomba.

Csak mélységes lelki megrendüléssel olvashatja az ember a hi-
reket, amelyek főredék cserépdarabokban, foszlányokban jönnek Orosz-
országból és arról szólnak: hiába próbálja a bolsevizmus tüzzel-vassal
kiirtani az istenhitet a szerencsétlen, legázolt tömegekből, noha min-
denki tudja, milyen sors vár olyanokra, akik szembe merészkedtek
fordulni a hatalommal, végsőkig kegyetlen népboldogítóival, mégis ti-
tokban, pincegádorokba, kőszénbányák mély tárnáiba huzódva, mint az
ősi keresztények a katakombákba: letérdepelnek testben és lélekben az
Úr előtt és életük kockáztatásával csenik el a sivár szürkéségből a val-
lási megnyugvásban a fohásznak apró drágagyöngyeit. Rettenetes és
rettegett hatalom van a szovjet kezében. A titkos rendőrség, a titkos
börtönök és a néma temetők óvatosságra intenek. Mégis: keresztülőr,
keresztül izzik a hit a félelemnek és megriasztottságnak jégpáncélján
most, husz esztendő mulva, talán még sokkal inkább, mint a borza-
lom legelső éveiben. Reményre jogosító tanulság és vigasztalás van
ebben. Tanulság arra, hogy az emberi lélek nem olyan anyag, amit
a hatalom eszközeivel egészen kényre-kedvre lehet formázni. A leg-
keményebb, legkönyörtelenebb önkényuralom sem bír vele, noha im-
már husz esztendeje tartja leigázottságban a testeket, tart rémületben
egy olyan hatalmas országot, mely majdnem földrésznek számít. A
szovjet akaratanak végrehajtásában korlátlan. A nyomorúság, a lelki
sivárság, amelybe a széles rétegeket kinzással és halállal beledöntötte,
gazdaságilag megközelítően lehetővé teszi számára, hogy elzárkózzék.
Szörnyű és véres, az emberiség legszebb eszményeit: a lelkiszabad-
ságot, a vallást, a jogot, az egyenlőséget és igazságot, a jézusi szere-
tetet és az emberi méltányosságot vérbefojtó rendszere már szinte egy
emberöltő óta uralkodik. Külföldről nem enged be olyan hirt, amely
köreit zavarhatná s bent egyoldaluan bolsevista szellemi táplálékról
maga gondoskodik. Még a szórakozásokat is előírja és az is a bol-
sevizmust kell szolgálja. És minden önkényuralom, minden kegyetlen-
kedés és minden erőkifejtés nem elég ahhoz, hogy megfossa a lel-
keket áhitatuktól, Isten imádatától, megfossa keresztényi hitüktől, ajta-
tos bizalmuktól. A lélek kamrája titkos, a hatalom ide nem férközhet.
Pedig husz esztendő nagy idő. Új nemzedék lépett azóta a réginek
nyomába. A tanulság ma megrendítő. Természetes, hogy lesz egy
késői történelemkönyv lapja, amikor az unokák borzalommal olvassák
az istentelenek nagy rombolásait, pusztításait, mint árviznek tovarohanó
hajjai eltűnnek és Isten előtt leborulva hálát adnak atyai gondvise-
léseért, hogy megmentette a legszebb eszményt: az istenhitet.

Minél egyszerűbb külső formát, annál gazdagabb belső tartalmat, a kegyelet lerovására.

Közszolgálati minőségben három évtized alatt számtalan esetben állottam meg egy-egy nyitott sír mellett.

Amíg a göröngyök egymás fölé hullottak, mindig megfigyeltem a maga egészében kibontakozó értéket, melyet a föld betakart.

A drága érc-, fülgykoporsó, selyem szemfedő, csinált virágkoszoru hosszú szalaggal, rajta aranybetűk. Mindez bársonytakaróval bevont, négy fekete ló által húzott, nagyon szépen kifaragott gyász-kocsira volt fölrakva.

A minden részében gyászt kifejező kocsit kevesebb, többszámú árva és az özvegy állotta körül.

Az a nagy érték miből telt ki? Az egyetlen tehénke árából, a hitelből, mely fedeződik a későbbi újra kerülő utolsó hold földből. Vagy ezeknek híján a drága kamatra felvett kölcsönből, mert legtöbb esetben a váratlanul bekövetkezett halálesetnél a család pénze elfogyott a gyógykezelésre.

Józan észszel gondolkodó embertestvéreim! Egy pár kérdést teszszek fel. Gondolkozzatok rajta, mikor egyik-másik éjszakát álmatlanul virasztotok át s ha megértettétek a feladat messze kiható fontosságát, ugyazonnal hozzáfogni a megvalósításhoz. Egy napot se mulasszunk el.

1. Milyen célt szolgál a földbe takart nagy érték?

2. Megkönnyítjük-e a hantot kedves halottaink felett a külső pompával?

Ha megkönnyítődnek, nem tiltakoznám ellene; de nagyon sok esetben csak a halott pihenésének a rovására megy, mert eltávozásával nyomort, terhet okozott a hozzátartozóinak.

Legyen vége a szemkápráztató külső formáknak. Szeretteink iránt inkább lerójuk mélységes tiszteletünket, ha gyermekei, a jó barátai vagy a testület tagjai, melyhez tartozott, emelik vállukra halottunkat magabazáró egyszerű fenyőfa-koporsót, melyen a tisztelet jeléül szerető kezek által kötött élő virágcsokor vagy koszoru volt téve. Ezáltal mellőzve a drága pénzen vásárolt, de semmit nem jelentő bolti portékát.

Sokkal meghatóbb a menet, ha a család fejét vagy tagját az általa nevelt és dédelgetett pár ökör vagy lófogat szállítja az úton a temetőig, hol ismét a fentiek emelik vállukra és viszik a sírig.

Látszat szerint a négyesfogat által vont gyászkocsi ingyen jön, azonban ez már bele van számítva a 8–10 vagy 15 ezer leies felszerelésbe.

Kedves embertestvéreim! Vessük végét a mai helyzetünkhöz egyáltalán nem illő fényezésnek! Jöjjetek, főmörüljünk, alakítsunk nemzetkezési szövetséget, de nem felekezeti, hanem a községi, városi társadalom keretein belül.

Itt nem kell jegyezni 500 lei értékű részvényt. Még tagsági díj sem kell. Csupán egy kötelező nyilatkozat, melyben kijelenti, hogy a helyi viszonyoknak megfelelő, közösen megállapított feltételeknek aláveti magát.

Ezen kötelezettséggel és szövetséggel a régóta vajudó és szintén elitélendő torozás is megszűnnék.

Még egy szerény, senkire nem kötelező, de sokat jelentő óhaj-tás e létrehozandó szövetséggel kapcsolatban. Akinek a jó Isten az Ó gazdag tárházából annyit juttatott, hogy nélkülözés nélkül hagyja hátra hitvesét vagy hozzátartozóját; egy kis alamiznaszerű adományt az arra szorulóknak vagy a közös cél oltárára — koszorumegváltás és más címen — juttasson.

Segítsünk egymásnak, míg nem késő. Így gazdagabb lesz a belsőleg kifejezett kegyeletes fiszteleadás és tovább tart az emlékezés.

Chichiş, 1937. febr. 14.

Kiss Dénes,

* * *

ig.-tanító és énekvezér.

Erre az okos, nemes és gyakorlati érzékre valló gondolatra felhívjuk a figyelmet. Szerintünk az eszme megvalósítható a Hitelszövetkezet kebelében, mint szakosztály, vagy a D. F. E. kebelében is. Szerk.

Cserkész hírek.

Lázasan folyik a munka a vitorlázó repülő cserkész-eink körében. Szorgalmasan építik a gépet, amely tavaszra készen lesz. Repülő cserkész-eink a tavaszi szelekkel megkezdik a bemutató-és iskolarepülést.

Az I. G. Ducai unitárius gimnázium cserkész-eink körében is megalakult a repülő cserkészraj Árkosi László tanár vezetésével. A rajnak 17 tagja van és már is igen szép eredményeket értek el. Egyelőre ugyan még csak modelgépeket készítenek.

Nyugtázás. Köszönettel nyugtázzuk a következő Cserkész Nagy Tanácsi tagdíjba befolyt összegeket: Dr. Ferenczy Géza Aita-Mare 500 lei, Gombos Jenő Cluj 120 lei, Lőrinczy Géza Bucureşti 40 lei, Lőrinczy Dénes Turda 60 lei, Gálfi Lőrinc és Zsakó Zoltán Cluj 100—100 leit ajándékoztak csapatunknak. Ugy a Nagy Tanács tagjai, mint a nemesszivü adakozók fogadják hálás köszönetünket a be- küldött összegekért. — Csapatunk pénziárnoka elkészítette a decem- beri és januári tagdíjak nyugtáját. A parancsnokság kéri a Nagy Ta- nács tagjait, hogy a nyugtákkal megjelenő cserkészeknek sziveskedje- nek tagdíjaikat kiegyenlíteni.

Bors Mihály Cserkész Nagy Tanács tag halála. Nagy megdöbbenést és részvétet keltett csapatunk körében Bors Mihály arieşi felügyelő-gondnok, csapatunk Nagy Tanács tagjának tragikus halála, akiben egyik legnagyobb pártfogónkat veszítettük el. Két év- vel ezelőtt két őrünk három napig volt szivesen látott vendége a Bors kuriának s e nyári nagy táborozásunk is az ő birtokára volt tervezve. Nyugalma legyen csendes, emléke mindig szeretettel fog élni mi közöttünk.

Kis vallástörténet.

5. *Az első keresztények élete.* A tanítványok hiven teljesítették a szentlélek hatása alatt a nagy Mester megbízását. Valóban igen sok buzgó hivat gyűjtöttek Jézus tanainak, akiket Jézus követőknek, keresztényeknek neveztek. Jézus tanítványai azonban nemcsak arra törekedtek, hogy minél többen fölvegyék a keresztény vallást, hanem arra is, hogy a megtérők valóban értsék, ismerjék és higgyék Jézus tanításait. Azért a megtérőket gondosan előkészítették a Jézus tanaira s csak akkor vették be a keresztény hívők társaságába, amikor teljesen át volt formálva lelkük s ekkor meg is keresztelték az áttérőket.

Az első keresztények az istentiszteletet egyes buzgó hívők házában tartották, majd pedig az erősebb üldözések következtében rejtélyhelyeken, erdőkben, barlangokban, földalatti üregekben, temetőhelyeken (katakombák). Az istentiszteletet valamelyik buzgó idősebb egyháztag vezette, amely a szoltárok énekléséből, buzgó imából, az ótamentum és az apostoli levelek olvasásából állott. Az istentiszteletet a szeretet lakomája zárta be (agape), amidőn a gazdagok és tehetősek a magukkal vitt étellel megvendégelték a szegényeket. „Senki sem mondá, amije volt magáénak, hanem mindenük közös vala.“ Ünnepeül eleinte a szombatnapot szentelték, de később Jézus föltámadása napját, a vasárnapot avatták ünneppé.

Az első keresztények nemcsak az istentiszteletek alkalmával tartották meg a szeretetnek ezt a parancsát, hanem künn az életben is gyakorolták a jót, buzgók valának az Úr dolgainak végzésében. A tudatlanokat tanították, a szenvedőket vigasztalták, a betegekről gondoskodtak, a rabszolgák helyett lefizették a szükséges pénzt, hogy azok felszabadulhassanak.

A gyülekezeteket az idősebb férfiak vezették, akiket *véneknek*, *presbitereknek* neveztek. Később ezek felügyelő, vagy püspök nevet kaptak. Ők ügyeltek fel a gyülekezet vagyonaára, a vallás=erkölcsi rendre, ők vezették a térítés magasztos munkáját.

A szegények és betegek gondozását a *diakonuszok* és *diakonisszák* végezték.

6. *A keresztények üldöztetése.* A zsidók nemcsak a Mestert, hanem tanítványait is keményen üldözték. Azt gondolták, hogy azáltal gátat emelnek Jézus tanításai elterjedésének. Azonban úgy látszik, az akadályok nemhogy megsemmisítették volna az apostolok mozgalmát, hanem még fokozták. Az igaz ügyet a gonoszság nem tudta megsemmisíteni. Jézus halála után a legelső vértanu István volt, akit a zsidók agyonkövezték. Ugyancsak ilyen sors érte az Igazságos Jakabot, Jézus testvérét is. A zsidók üldözése azonban nagyon sokáig nem tarthatott, mert zsidó=országon beteljesült Jézusnak fájó szívvvel és könnyes szemmel mondott jövendölése: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, bárcsak eszedbe vetted volna sorsodat. El fog jönni az idő, midőn rajtad kő=kövön nem marad.“

Jézus születése után a 70=ik évben Titus római hadvezér Jeruzsálemet elfoglalta, a várost földig lerombolta, a zsidókat pedig a világ minden tájékára szétszórta.

Igy bűnhődött a zsidó nép a vizzálykodásáért.

A rómaiak üldözése a zsidókénál még kegyetlenebb volt. A rómaiak részéről az üldözést Néro császár kezdi meg, aki a világtörténelem egyik legrettenetesebb és legbűnösebb alakja. Ez a hiu és fának szenvedélyekkel teljes ember megölette testvérét, nejét, anyját és tanítóját és érthetetlen vágytól ösztönözve, felgyújtotta Rómát, hadd gyönyörködjék az életet és vagyont pusztító lángok sokaságában. Hogy aztán a kitörő népharagot magáról elhárítsa, embertelen gaztettét a keresztényekre fogta. A kárt szenvedő pogány nép előtt annyira gyűlöletesek lettek ezért a keresztények, hogy mindenféle kínzással üldözték őket. Valóságos vérfürdőket rendeztek a keresztények között. Maga a felbujtó császár járt elől a legjobb példával: az elfogott keresztényeket a cirkuszban vadállatokkal tépette szét, vagy pedig pompás kertjében szurokbamártva égő gyertyákként égettette meg őket. Ilyen kegyetlen, embertelen kinokat kellett elszenvedni az első keresztényeknek.

A Néro alatti üldözéseknek esett áldozatul Pál apostol is, akit Rómában lefejeztek. Különbözik az apostolok közül csak János halt meg természetes halállal, a többieket mind kivégezték. Így a hagyomány szerint Pétert keresztrefeszítették, a két Jakabot megkövezték, Fülöpöt és Mátyást agyonverték, Tamást átszurták, Bertalant megsűtötték, Mátét megégették, Simont szétfűrészelték, Taddeust megkövezték.

Néro után a többi császárok is több s kevesebb kegyetlenséggel üldözték a keresztényeket. Legkegyetlenebb üldözés Decius és Diaklecianus császárok alatt volt. A rómaiak üldözése körülbelül 3 századot foglalt magában. Ez a véres és kegyetlen 300 esztendő nem irtotta ki a Jézus követők seregét, hanem még megerősítette vallásukban. Az igazság győzött, Rómát mégis meghódította a Názáreti Mester. Az üldözések nyomorán és a vérfürdők iszonyain át minden üldözött érezte, hallotta a jézusi jelszót: „Légy hű mindhalálig, neked adom az élet koronáját.“

(Folytatjuk.)

A „Pitvar“ háziipari és népművészeti értékesítő szövetkezet.

Amiről már annyit ábrándoztunk, amit rég óhajtottunk, a múlt év októberében Clujon valóban megszületett. A „Pitvar“ címen egy olyan háziipari és művészeti értékesítő szövetkezet létesült, amely valóban hiányt pótol s amelynek nagy jövőt jósolunk. E szövetkezetnek az a célja, hogy népünk háziipari művészetének egy olyan értékesítő szerve legyen, amely nemcsak összegyűjti magyar népünknek művészi alkotásait, hanem kellő finomult érzékkel irányítja is és fejleszti is. Rövid néhány hónapi fenállása óta is már kiváló sikert ért el, mert a Str. Iuliu Maniu-utcában már egy kis boltja van, amely ragyog az egyszerűség tisztaságától s amely tömve van már szebbnél-szebb és értékesebbnél-értékesebb háziipari és más népművészeti tárgyakkal. Itt találunk az ország különböző részeiből összegyűjtött csergéget, szőtteket, posztókat, varottasokat. A bucovinai csángók is képviselve vannak szép munkájukkal, érdekes sajátosságos művészetükkel. Ezekon kívül edények, botok, guzsalyak, sulykok, szivarszipkák stb. és más

szellemesen elkészített munkák dicsérik a hazánk különböző vidékein lakó magyar testvéreink kiváló képességeit. A szövetkezet mindent megtesz, hogy e beindított munka jól sikerüljön, céljának, hivatásának megfelelőhessen. Évégből tervbe vették egy külföldi kiállítás rendezését is.

Hogy ehhez a valóban hiánytpótló nagyszerű intézményhez teljes bizalmunk lehet, arról kezeskedik a vezetőség. Az igazgatóság tagjai: Koós Károly, Gróf Bethlen Mária, Dr. Mikó Lőrincné, Gróf Bethlen Lászlóné, Dr. Sulyok István, Folyovicsné Lázár Györgyi, Gyarmathy Árpád, Debreczeni László, Apponyi Margit. A felügyelő-bizottság tagjai: Török Bálint, Szász István, Vita Sándor. A művészi szakosztály tagjai: Koós Károly, Dr. Mikó Lőrincné, Dóczyiné-Berde Amál és Vásárhelyi Zigler Emil. Ezek a nevek kezeskednek arról, hogy a létesített intézmény csakugyan megfelel a rendeltetésének. A szövetkezeti bolt ügyeit Horváth Ella és Velits Mária intézik nagy szorgalommal, hozzáértéssel és kiváló szolgálatkészséggel. Falusi és városi olvasóinknak figyelmét egyformán felhívjuk erre a korszerű, igazán hiánytpótló intézményre.

A chichiși egyházközség életéből.

Uzv. Sigmond Tamásné — férje Sigmond Tamás elhalálása alkalmával — koszorúmegváltás címen a chichiși unitárius fel. elemi isk. növendékei számára 4000 lei azaz négyezer leit adományozott tankönyvek beszerzésére.

Ki volt Sigmond Tamás? A chichiși unitárius egyház gondnoka. Az építő munkának a legelső harcosa, mely a világháború befejezése után megvalósításra várt.

Gyermeke nem volt. Gyermekének az unitárius egyházát tekintette. Munkásságát hirdetik a torony nagy harangja, a templom díszes orgonája, a kántori lakás új melléképületei. Ezek létrehozásánál nem parancsoló felügyelő, hanem első munkás, első adakozó volt. Ott láttuk mindenütt, hol segíteni kellett.

1919 évben fiatal lelkész kerül az egyház élére, aki egy évig barátságos otthont kap Sigmond Tamás házában.

A tanítónak a takarmánya készen van a mezőn. Fogatja nincs. Jön az eső: „Tanító Úr! Csak foglalkozzék nyugodtan a gyermekekkel, mi megyünk és behozzuk az áldást.” Más alkalommal sürgős elintézni valója akadt a tanítónak a 12 km. távolra eső városban: „Tanító Úr! A fogatom készen van, tessék felülni, hogy haladjunk.”

Tréfás jó kedvvel intézett el mindent. Ez volt Sigmond Tamás, ki 1936. júl. 19. óta pihen. Pihenése legyen csendes. Cselekedete követésreméltó példaadás.

Egy másik kiváló keblitanácsosunk, immár néhai Serester Ignác, végrendeletileg egy és háromnegyed hold földet hagyományozott az unitárius egyházközségnek. 1000 lei, azaz egyezer leit az unitárius dalkörnek. A szép mező közepén is található egy-egy gyöngyszem.

Serester Ignácné asszony halála alkalmával — az unitárius nőegylet, koszorúmegváltás címen, templomi használatra 10 drb. énekeskönyvet vett 300 lei értékben.

Chichiși, 1937 febr. 14.

Kiss D.

TŰZHELY MELLETT

Moszkva.

A bíróság tárgyalni fogja Ilics Szvetanov vallási filelmi vallássossági perét . . . Vádlott, állj a bíród elé . . . Hogy hívnak?

— Ilics Szvetanov.
 — Hány éves vagy?
 — Ötvenkettő.
 — Foglalkozásod?
 — . . . ? Régen hittérítő lelkipásztor voltam és az Istent szolgáltam . . .

— Nem a régít kérdem, hanem a jelenlegi foglalkozásodat?
 — . . . — ?
 — Voltál már büntetve?
 — Ez a legfőbbkérdés.
 — Kritikai megjegyzéseidre nem vagyok kíváncsi . . . Válaszolj a kérdésre: voltál-e már büntetve?

— Tudhatnád, hogy a Szovjetunióban nincsenek büntetett előéletű elvtársak.

— Gunyolódol?
 — Eszembe sincs . . . Szovjetunió a világ egyetlen birodalma, ahol mindenki tisztamultu és egyetlenegy visszaeső bűnös sincsen.

— Ez nagyon hizelgő Szovjetunióra nézve.
 — Oh, nem is oly nagyon hizelgő . . . Nincs visszaeső bűnös, mert hogyan követhetnének el másodszer is büntetett az emberek, ha mindjárt az első büntetett után keserves kínzásokkal kivégzik őket . . . Az a körülmény tehát, hogy még élek és itt állok előtted, már magában foglalja azt, hogy büntetlen előéletű vagyok.

— Ezt minden bölcsekedés és hosszadalmas körülírás nélkül is megmondhattad volna . . . Most pedig figyelmeztetek, hogy a kérdésimre minden kitérés és véleménynyilvánítás nélkül válaszolj, mert különben kénytelen leszek szigorubb rendszabályokat alkalmazni.

— Huszonnégy óra mulva kivégeztetel . . . Mi lehet ennél szigorubb rendszabály?

— Ha így beszélsz, mindjárt megtudod . . .

— Három napi sötét zárkát adsz, megkorbácsoltatsz, éheztesz . . . Hogy ezt megcselekedd, két nappal el kellene halasztanod a kivégzésemet . . . A szigorubb rendszabály tehát az volna, hogy két nappal meghosszabbítod az életemet . . . Ez tényleg fokozná a halál borzalmaságát, de én elviselném ezt a borzalmat, mert elviselhetővé tenné a tudat, hogy két nap mulva ugyanis meghalok és az Örökkévaló színe elé juthatok.

— Ugy látom, tisztában vagy azzal, hogy mekkora büntetett

követtél el a vallástilalom ellen, ha már előre tudod, hogy csak halálbüntetés lehet a büntett megtorlása.

— Én nem így mondanám ezt: Tudom, hogy nem azért hoztatok ide, hogy életben hagyjatok... Neked az a kötelességed, hogy megkinoztassál és megöless... Ez rendjén is van... Csak az a felháborító cselekedet, hogy gyáva vagy és nincs akkora bátorságod, hogy szó nélkül ledurrants itt mindjárt, hanem a vallástilalmi paragrafusok között kotorászol és bujkálsz, hogy látszólagos törvényes alapot adj egy kinzással, korbácsolással végrehajtandó közönséges gyilkosságnak.

— Minden gonosztevő úgy okoskodik, mint te: nem ő a bűnös, hanem a bíró. Hogy a gonosztevő te vagy, arról rögtön meggyőződhetsz... Ide figyelj hát. Azzal vagy vádolva, hogy 1936 november 16-án, a vallásossági tilalom betartatásának országos végrehajtóbizottságának ülésén Sztalin beszédje közben hangosan imádkoztál és kérted Istent, akit mi nem ismerünk és nem is akarunk ismereni, hogy világoscdjék meg elméje s közben mosolyogtál és tagadólag ráztad a fejedet...

— Csak ennyiből áll a vád?

— Csak ennyiből... Azt hiszem, hogy ez a legsúlyosabb.

— Én azt hittem, többet tudok rólam... Hangosan imádkoztam és fohászkoztam Istenhez s közben mosolyogva tagadóan ráztam a fejemet Sztalin beszédje közben... És ilyenek miatt ti vádat emeltek ellenem és idehurcoltatok, hogy megkinozzatok. Ez nagy szégyene a mi igazságszolgáltatásunknak, de én ennél sokkal jobb orosz vagyok, semhogy ilyen szégyenben hagyjam az orosz törvénykezést... Én sokkal súlyosabb bűntetteket követtem el.

— Nem érdekel... Csak az ellen védekezz, amivel vádolnak.

— Dehogy is védekezem ez ellen... Mert ha még az Istenhez való fohászzkodást, mosolygást és fejcsóválást is letagadom, akkor semmi sem marad, ami miatt halálra ítéltettek. És ok nélkül halálra ítélni a leggyalázatosabb bírói gyilkosság volna, én azonban nem veszem a lelkekre, hogy orosz bírák ilyesmit kövessenek el... Értsd meg: nem lehet, nem szabad halálra ítélni valakit, aki csak Istenhez fohászzkodott, mosolygott és a fejét rázta. De ha én még ezt a vádat is megdönténém és nem hoznék fel magam ellen semmit, ami miatt kivégezhetek, akkor nyilvánvaló lenne, hogy a szovjet bíraskodási rendszere undorító és megvetésreméltó. Te beletörödnél abba, hogy az emberiség megvessen, de én, a vádlott nem engedem, hogy ilyen szégyenfolt essék rajtunk... Figyelj hát, elmondom a bűneimet.

— Nem tűröm, hogy másról is beszélj, mint a vádban említett cselekményről... Tehát 1936 november tizenhatodikán...

— Nem november 16-án, hanem minden évben és legutoljára május 5-én történt, hogy a vallástilalmi törvény ellenére, titkos helyen istentiszteletet tartottam egy nagy pincében és ugyanakkor huszonhét ujszülöttet kereszteltem meg Isten dicsőségére és a szülők örömeire...

— Nem engedem meg, hogy erről beszélj.

— A bakauai petroleumbányák vidékein, még pedig azért, mert a kőszénbányászok a tárnák mélységeiben, koromsötétben titkon Istenhez fohászkoznak és imádkozás közben végzik fárasztó munkájukat...

— Szót se többet erről . . .
 — Nem baj, vannak még más bűneim is, válogathatok hát közülök. Itt van például az Antibolsevista Comite nagy néma tüntetése az 1937 február, 12-én Moszkvában tartott istentelenek kongresszusa ellen, melyet én szerveztem meg és ti százezreknek a lelki békeségét vad kegyetlenséggel vérbe fojtottátok . . .

— Erről sincs szó a vádiratban, tehát megtiltom, hogy szóba hozd.

— A vádlottnak legszentebb joga, hogy . . .

— A vádlottnak a védekezés a joga és nem a vádolás . . . Ezt bizd az ügyészre.

— Könnyíteni akarok a lelkemen!

— Ismerd be, hogy Istenhez fohászkodtál, mosolyogtál és . . .

— Meg akarom menteni igazságszolgáltatásunk becsületét.

— Ez nem a te dolgod.

— Nem akarom, hogy a világ azt higgye, hogy ártatlan vagyok és igazságtalanul ítéltek halálra. Vádolom magamat . . .

— Hallgass! . . . Az ítélet enélkül is igazságos lesz.

— Nem tudok hallgatni . . .

— Ezt Tolsztojtól tanultad . . . Annak volt egy ilyen című röpirata: Nem tudok hallgatni. De én megtanítalak mindjárt a hallgatásra . . . Istenhez fohászkodtál-e, imádkoztál, mosolyogtál és csóváltad-e a fejedet, amikor Sztalin beszélt?

— A Bajkál vidékein fizezernél több gyermeket kereszteltünk meg a vallástilalom szigora dacára, huszonharmad magammal . . .

— Fegyőrök!

— Ne bántsatok . . . Nem beszélek többet, mert mindent elmondtam már. Csak még azt az egyet akarom belekiáltani a világba: A Kremlben egy istentagadó, megtévelyodott, szerencsétlen agyu ül, akinek abban telik a legnagyobb öröme, hogy az istentelenségével a családi szentélyt lerombolja és Istenben bizó ártatlan embereket kivégeztessen . . . Én elrontottam az örömét: nem vagyok ártatlan, bűnös vagyok, rejtendő nagyok a bűneim és én ezekután megérdemlem, hogy kivégezzetek.

— Fegyőrök, vigyétek ki innen.

És Ilics Szevetanov mosolyogva, egyenes fejtartással, összekulcsolt kezekkel a fegyveres fegyőrök között fiszta lelkiismerettel imádkozott Jézus szerint: „Uram, bocsásd meg bűneiket, mert nem tudják mit cselekszenek!”
 Wallesz Jenő után: —st —e.

HARMONIUMOK

templomi, iskolai, énekkari és házi használatra, minden nagyságban.

ORGONÁK

új művek, orgonajavítások, átépítések.

WEGENSTEIN L. FIAI, Orgona- és Harmoniumgyár

T i m i ș o a r a, III., Bul. Mihai Viteazul 30.

Alapított 1888. — Jutányos árak, ajánlat díjmentesen és kötelezettség nélkül.

A Dávid Ferenc Egylet február hó 7-én, délután $\frac{1}{2}6$ órai kezdettel a kulturdélután helyett teaestélyt rendezett az egylet tevékeny elnöknője, a püspökné vezetésével a püspöki lakásban. A teaestélyen igen nagyszámu és választékos közönség vett részt, ahol kellemes szórakozásokkal töltötték az időt s kedves emlékekkel csak a késő éjszakában távoztak a feledhetetlen emlékü estélyről. A teaestélynek a nagy erkölcsi sikere mellett szép anyagi bevétele is volt. A következő kulturdélután március hó 5-én lesz, melynek szintén gazdag programja van.

Brassai Sámuel emléke. A U. I. T. Brassai Sámuelnek unitárius kollégiumi tanárrá választása századik évfordulója alkalmából februárius hó 28-án délelőtt $\frac{1}{2}12$ óraker a régi unitárius kollégium disztermében szépen sikerült emlékünnepelet rendezett, melyen nemcsak az unitáriusok, hanem a magyar társadalom is nagy számban részt vett. A magas színvonalu műsor a következő volt: Kudela: „Babilon vizei mellett...” énekelt az unitárius teológiai énekkar Útő Lajos zenetanár vezetésével. Dr. Boros György püspök tartalmas megnyitó beszédet mondott. Becker Menuettet Brassai gordonkáján előadta Boga László. Tartalmas, Brassai nagy alakját méltányló emlékbeszédet tartott Brassainak egyik legkomolyabb és legmélyebb tanulmányozója: Dr. Gál Kelemen. Brassai kedvelt Beethoven sonátáját op. 53 zongorán P. Szentmártoni Kálmánné játszotta kiváló sikerrel. Bárdos Lajos: „Esik eső...” címü dalát előadta az unitárius főgimnázium ifjusági dalkara Péterfy István zenetanár vezetésével. Az ünnepély bensőséges lelki tartalmát összefoglaló bezáró beszédet Vári Albert teol. akadémiai dékán mondott. Jól esett száz esztendőre visszagondolnunk. A Brassai nagy hite, hatalmas munkásságának ihlető ereje megerősítette lelkünket a régi falak között.

A Dávid Ferenc Nőkszövetsége február 16-án délután 6 óraker, a nőegylet helyiségében házi-kötőkét rendezett. Ez alkalmából háziasszonyok voltak: Tana Ferencné, Vaska Dezsőné, Szabó Rezsőné, Hantz Piroska és Péter Rózsika, akik tevékeny munkával készítették elő a kedves és hangulatos kötőkét. A kötőkén szép műsor szórakoztatta a nagyszámu résztvevőket, melynek során a következők szerepeltek: Márkos Albert gimnáziumi tanár értékes előadást tartott egy elfelejtett íróról, Ferenczi Kálmánról, melynek során élénken rávilágított arra, hogy az ardeali irodalom nem is olyan újkeletű, mint ahogyan azt sokan hiszik. Azután Szabó Ella művészi hegedűjátéka következett órási

sikerrel, melyet zongorán S. Kouba Paula zenetanárnő kísért. Vaska Klárka kedves monológgal szórakoztatta a közönséget. Művészi énekkel gyönyörködtette a közönséget Berényiné Platsintár Nusi. Teázás alatt a diákzenekar sok szép nótát huzott és tette kedvessé a költőkét.

Firtuşu-i Unitárius Ifjusági Kör f. év január 30-án szépen sikerült műsoros táncestélyt rendezett. Szinre került négy egyfelvonásos darab és egy szavalat, amelyet a nagyszámu közönség élvezettel hallgatott. Bár az engedély megszerzése sok nehézségbe és költségbe került és az előadás napján az idő kedvezőtlen volt, mégis mind az erkölcsi, mind az anyagi siker reményen felüli volt. *Jelenvolt.*

A Câmpia-Turzi-i Unitárius Nőszövetség f. évben két kedves összeövetelt tartott. Egyiket január 26-án, amikor helybeli lelkész tartott Biblia-magyarázatot, ezt követte Jenei Kató szavalata. Egy kedves vendég még költemény elszavalásával gyönyörködtette a megjelenteket. A második összeövetelt alkalmával Gálfi Elek turdai s.-lelkész tartott értékes és mindenkit lebilincselő Biblia-magyarázatot, utána Kövér Gizella szavalt nagyon kedvesen. Mindkét alkalommal műsor után a háziasszonyok izletes süteménnyel és jó forró teával vendégelték meg a jelenlévőket. *Sz. G.*

Hibaigazítás az Unitárius Naptár számára. Az Unitárius Naptárba, a naptári részbe, mint igen sok korán megjelent naptárba az a hiba csuszott be, hogy az orthodox husvét is ami husvétunkkal egyidőben van jelezve. Az orthodox husvét a jelen évben május hó 2, 3 és 4-én lesz. Ennek folytán a husvéttól függő orthodox ünnepek így alakulnak: nagypéntek ápr. 30; áldozócsütörtök (együttal hősök napja) június 10; pünköst június 20, 21 és 22. Ezeknek az ünnepeknek az idejét azért kell pontosan tudnunk, mert a hősök napja román áldozócsütörtökön van s ezen a napon, valamint az orthodox ünnepek másodnapján kötelező munkaszünet van. Kérjük lelkészársainkat, hogy ezen hibaigazítást sziveskedjenek tudomásul venni és az érdekelt hiveket erről kellő időben értesíteni. A naptárban említett hiba azért fordult elő, mert már szeptember hó előtt ki volt adva az a naptári rész, amely a mi naptárunkban is megjelent. A szent szynodus azonban később más álláspontot foglalt el a husvét idejére vonatkozóan s ezért a korán megjelent naptárak ezt nem tudták már beledolgozni, mert már ki voltak nyomva. A jelen évi tapasztalat azonban megtanított arra, hogy jövőre ne forduljon elő a mostanihoz hasonló tévedés.

A jövő évi naptár számára már most felhívjuk a munkatársak figyelmét a következőkre: A Naptár hálás köszönettel vesz minden cikket, képet, költeményt stb., mely szent vallásunk és népünk érdekeit szolgálja, de kérjük munkatársainkat, hogy a prózai cikkek ne legyenek három nyomtatott oldalnál hosszabbak, s népiesen, egyszerűen legyenek megírva. Különösen fontosak, hogy egyes egyházközségek történetéből adhassunk ismertetést. A jövő évben a címlapon annak az egyházközségnek hozzuk a templomát, mely a jelen évi naptárból a lakosság számára a legtöbb naptárt adott el. A Naptár számára beadandó dolgozatok határideje május hó 30.

Lelkészi kinevezések. A Pietroasa-i egyházközség nagy szöföbbséggel megválasztotta *Szekely Sándor* Uioarai s.-lelkészt rendes lelkésznek. A főt. Püspök ur kinevezte. — *Lőrinczy János* eddigi turdai s.-lelkészt a főt. Püspök ur kinevezte Bordoşiu-ba rendes lelkésznek. Isten áldása s a hívek megértő szeretete kísérje ifju lelkész-társainkat a szép munkamezőn, a hivatásteljesítés megadott áldott alkalmán.

Teol. Akadémia estélye. A Teol. Akadémia március hó 14-én, d. u. 6 órai kezdettel az unitárius kollégium disztermében akadémiái estélyt tart, amelyen énekelni fog az akadémiái ifjuság dalárdája *Utó Lajos* zenetanár vezetésével. Megnyitó beszédet tart *Gálfi Lőrinc* teol. akad. tanár. A „Kereszténység és unitarizmus” címen *Felovas Vári Albert* dékán. Szavalt Sebe Ferenc teol. akadémiái hallgató. Az érdekesnek ígérkező estélyre felhívjuk a közönség figyelmét.

Egy tévedés helyreigazítása. Lapunk januári számának 2-ik lapján megemlékeztünk *Fülöp Mózes* és nejeének karácsonyi ajándé-káról. E megemlékezés utolsó soraiban azt írtuk, hogy nevezett lel-kész a Főtanácsról való elmaradását 500 lei adománnyal mentette ki. Midőn ny. lelkész afia jelentette, hogy itt tévedésről van szó, meg-tudtuk, hogy az 500 leit adományozó nem ő, hanem névtársa: *Fü-löp Mózes* médiaşi gondnok afia volt. Midőn a név azonos voltából következett tévedésünket helyreigazítjuk, e tárgyban kifejezett elismeré-sünket *Fülöp Mózes* v. gondnok hitbeli testvérünk címére irányítjuk.

A Dávid Ferenc Egylet kebelében működő szervezetek (ifj. körök, dalkörök, fuvószenekar stb.) az anyaegyletnek rendes tag-jai, működésükről minden évben jelentést kell tegyenek az anyaeg-yletnek és a tagsági díjat be kell fizetniök minden évben. Ajánlatos az 1000 lei örökös alapítói díjnak a befizetése, mert akkor véglegesen el-lesz intézve a tagsági díj ügye.

Szerkesztői üzenetek. K. S. Tartalmas cikkét vettük. Jelen számunkban nem fért be, a jövő számban egész terjedelmében jönni fog. Ha beleegyezik, a ko-
rekturát mi fogjuk átjavítani, mert a levelezés hosszú időbe kerül. Ha kívánja azon-ban okvetlenül elküldjük. — K. D. Köszönjük, folytatását várjuk. — M. A. Felol-vasását jövő számban hozzuk. — Nyugtázást jan. 21-től febr. 20-ig jövő számban.

Az „Unitárius Közlöny” megjelenik havonta.

Szerkesztő: Benczédi Pál.

Tipografia „PALLAS” könyvnyomda Cluj, Str. Vlahuţa 3.